

Република Србија
Аутономна покрајина Војводина
Покрајински завод за заштиту
споменика културе, Петроварадин
Штросмајерова 22, 21131 Петроварадин
Т: 021 431 211 факс: 021 64 31 198
office@pzzzsk.rs, www.pzzzsk.rs

Republic of Serbia
Autonomous Province of Vojvodina
The Provincial Institute for the Protection
of Cultural Monuments, Petrovaradin
Štrosmajerova 22, 21131 Petrovaradin
Т: +381 21 431211, Fax: +381 21 64 31 198
office@pzzzsk.rs, www.pzzzsk.rs

Покрајински завод за урбанизам и заштиту животне средине

Примљено	21-12-2020
Број	1530/7

Број / Number: 03- 367/2 - 2020

Датум / Date: 15.12.2020.

Покрајински завод за урбанизам и заштиту животне средине

21-12-2020	
15.12.2020.	БРОЈ

ПОКРАЈИНСКИ СЕКРЕТАРИЈАТ ЗА УРБАНИЗАМ
И ЗАШТИТУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Број:

Датум:

1813
21. 12. 2020
НОВИ САД

ПОКРАЈИНСКИ СЕКРЕТАРИЈАТ ЗА УРБАНИЗАМ И
ЗАШТИТУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ
Булевар Михајла Пупина 16, 21000 Нови Сад

Предмет: Услови за израду Регионалног просторног плана Аутономне покрајине
Војводине за период 2021-2035. године

Поштовани,

У вези вашег захтева, број: 140-35-47/2020-01 од 1. децембра 2020. године, достављамо вам прву верзију услова за израду Регионалног просторног плана Аутономне покрајине Војводине од 2021. до 2035. године – Материјал за рани јавни увид. Имајући у виду да смо захтев за услове добили 7.12.2020. овим путем вас молимо да добијемо додатни период од 8 дана како бисмо доставили и додатне податке, укључујући кару.

Културно наслеђе је важан основ и фактор развоја друштва што потврђују бројна међународна акта и Стратегија развоја културе 2020-2029. Ова врста плана даје оквир за спровођење дугорочне заштите, уређења и одрживог коришћења културног наслеђа. Наслеђе би се овде морало интегрисати и у политике других делатности – а пре свега становништва и социјалног развоја, развоја индустрије и туризма и заштите животне средине.

Покрајински завод за заштиту споменика културе Петроварадин, основан да брине о целој територији АП Војводине, данас је задужен за наслеђе које се налази на територији 15 општина - у јужној Бачкој и северном Срему: Бач, Бачка Паланка, Бачки Петровац, Врбас, Србобран, Кула Темерин, Бечеј, Жабаљ, Тител и Сремски Карловци (део територије) и Беочин, - и у западној Бачкој: Сомбор, Апатин и Озаци. Највећи град на овој територији је Сомбор, седиште Западне Бачке, док посебну историјску слојевитост има Бач, по коме је Бачка добила име. (Сл.1. и Сл.2)

Ова територија се налази на југозападном ободу Панонског басена, настала покретима његовог спуштања, са Фрушком гором на југу, насталом током издизања хорста последњих неколико милиона година. Ова ниска планина (539 м н.в) даје посебну вредност територији у њеном сусрету са готово идеално равним простором јужног дела Панонског басена.

ПИБ 102126979

жиро рачун: 840-115668-93, 840-115664-08
матични број: 8054860; шифра делатности.: 9103

TIN 102126979

transfer account: 840-115668-93, 840-115664-08
registration No.: 8054860; business activity code: 9103

Сл. 1 АП Војводина – подела по окрузима

Сл.2 Територијална надлежност ПЗЗСК

Анализа и оцена стања

Карактер и вредности овог дела Војводине, омеђеног рекама Дунавом и Тисом у великој мери одређују воде.

Дунав, односно Подунавље – представља историјски комуникациони коридор са археолошким налазиштима дуж целог приобаља из свих периода прошлости; ова жила куцавица европског крвотока повезује територију Србије са истоком и са западом, која се на територији Војводине манифестовала мешањем становништва, сударањем и сажимањем културних утицаја од праисторије до данас. Археолошко наслеђе сачувано на десној обали Дунава чини део Римског лимеса, чија је номинација за упис на Унескову листу културне и природне баштине у току.

Потисје са Тителским брегом – чини историјски комуникациони коридор са археолошким налазиштима дуж целог приобаља из свих периода прошлости и верно сведочи везу подручја Србије са истоком Европе и Азијом од праисторије на даље.

Разграната мрежа канала система Дуна-Тиса-Дунав – са Великим и Малим бачким каналом, старим бродским преводницама и различитим грађевинама које припадају хидро-техничком наслеђу, поседује велики и неискоришћен друштвени развојни потенцијал. Ова врста наслеђа и њихово коришћење веома су актуелни на међународном плану.

Урбано и рурално наслеђе

Део Војводине о којој је реч има вредно урбано и рурално наслеђе.

За потребе вредновања и прописивања мера за очување и унапређење стања насеља која се издвајају по урбаној структури и сачуваном градитељском наслеђу - урађене су у ранијем периоду студије заштите за просторно културно-историјске целине. Због промена које су се десиле у међувремену, а посебно током 90-тих година 20. века, рађено је на ревизији ових студија, односно решања о заштити целина, које поред значаја за Србе, имају значај :

- **Сремских Карловаца**, историјског града на десној обали Дунава у коме су формиране кључне српске верске и образовне институције, почев од времена Велике Сеобе

- **Сомбора**, историјског града од великог значаја за историју Срба у Хабзбуршкој монархији у 18. веку, који је свој развој базирао и на изградњи и функционисању Великог бачког канала;

- **Бечеја**, историјског насеља лоцираног на десној обали Тиси, са доминантном српском заједницом и развојем базираном на пољопривреди;

- **Апатина** историјског насеља на левој обали Дунава са луком и доминантном швапском заједницом, која је досељена у колонизацији током 18. века.

Рурално наслеђе је веома угрожено из више разлога. Покушава се кроз просторне планове локалних заједница и утврђивање и стављање под заштиту ПКИЦ сачувати урбани карактер и кључни елементи матрице и традиционалног градитељског наслеђа. Посебну вредност чине историјска граничарска насеља у Шајкашкој (Тител, Лок, Мошорин, Гардиновци, Вилово и Жабал, Чуруг, Каћ, Горњи и Доњи Ковил, Сентиван /Шајкаш и Госпођинци), али је њихово очување све теже спровести у дело, почев од Титела, где се налазила централна управа Шајкашког батаљона (1763-1873). Руралнимо наслеђем се сматрају и салашарска насеља, око чијег очувања и уврштавања у културну и туристичку понуду треба уложити додатни труд. Велики потенцијал има спој руралног наслеђа са очувањем биодиверзитета, што је најбоље видљиво код Бачког Моноштора у резервату биосфере *Бачко Подунавље*.

Културни предели

Свеобухватни и интегративни приступ очувању и заштити изразитог диверзитета културног, природног и нематеријалног наслеђа који је Покрајински завод у већој мери применио кроз пројекат „Векови Бача“, резултирао је увођењем културног предела, као неопходно потребне врсте културног добра. На територији Војводине, иако наочиглед постоји значајна сличност природних карактеристика, постоје специфичне геоморфолошке карактеристике и предеона обележја, код којих доминирају елементи предела условљени аграрним и другим видовима коришћења простора, а њихов изузетни културно-историјски значај наслеђа одређује културним. То су:

- **Културни предео Бач**, обухвата територију општина Бач, Ошаци и Бачка Паланка и први је предео за који је урађен Просторни план подручја посебне намене. Овај културни предео се налази унутар граница Унесковог резервата биосфере *Бачко Подунавље* – у програму *Човек и биосфера (МАН)*. Под називом *Културни предео Бача са окружењем* од 2019. налази се на Унесковој Тентативној листи. (Сл.3) Оцењено је да су дуги континуитет померања Дунава и насељавање људи, живот са водом, култивација терена и разноликост и размена суштински предмет валоризације и идентификације Културног предела Бача са окружењем. Процес номинације се налази у завршној фази.

- **Културни предео Сремски Карловци**, у фокусу има једини историјски град у Србији, чије је очување дефинисано посебним законом (Сл.4).

Сл.3 Културни предео Бача са границама номинованог добра

Сл.4 Културни предео Сремски Карловци

Циљеви просторног развоја - заштита, уређење и одрживо коришћење културног наслеђа

- повећање броја и укупне површине заштићене околине културних добара;

ПИБ 102126979
 жиро рачун: 840-115668-93, 840-115664-08
 матични број: 8054860; шифра делатности.: 9103

TIN 102126979
 transfer account: 840-115668-93, 840-115664-08
 registration No.: 8054860; business activity code: 9103

- заустављање даље деградације културних добара и заштићеног простора, успешно спречавање неповољних промена спровођењем мера техничке заштите;
- просторна идентификација специфичних територија као културних предела, увођење ове врсте у законодавство Србије, са пратећим подактима
- прецизирање граница културних добара – ревизија постојећих решења,
- секторско повезивање са образовањем и науком у циљу истраживања, интерпретације и презентације наслеђа;
- укључење у међународне мреже наслеђа, попут мреже индустријског наслеђа;
- одрживо коришћење и валоризација базирана са културној вредности, као водећом у систему вредности када је у питању туристичка експлоатација (преиспитивање термина попут еко, етно наслеђа и њихово прецизирање у коришћењу и финансирању);
- упис културних добара у УНЕСКО Листу светског наслеђа, (културног предела Бача и Римског лимеса, чије су номинације у току);
- унапређење система управљања и финансирања заштићених добара (надзор над територијом развија се као модел кроз Фондацију за управљање културним пределом Бача са окружењем)
- праћење стања заштићених добара, јачање јачању институционалног оквира који би унапредио бригу о културном наслеђу, као и његову улогу у савременој српској култури и друштву, укључујући и његов развојни потенцијал;
- **формирање геопортала културног наслеђа Србије**
- развој кадрова и инфраструктуре заштите културних добара;
- европске интеграције и међународна сарадња базирана на културном наслеђу.

Општа концепција заштите, уређења и одрживог коришћења културног наслеђа

Имајући у виду вредности, потенцијала и циљеве концепцију заштите, уређења и одрживог коришћења културног наслеђа на територији коју покрива Покрајински завод могуће је спровести на:

- формирању археолошких пунктова – паркова на налазиштима која имају слојеве насељавања од најстаријих праисторјских периода до новог доба – Подунавље (археолошко налазиште Доња Брањевина) - Потисје (археолошко налазиште Чуруг – Стари виногради, Тителски брег, Бечеј - Ботра), са могућношћу туристичке презентације
- разради и даљој примени интегративне заштите, одрживог коришћења, уређења и презентације културног наслеђа и њихове околине (културни предео), као ресурса одрживог развоја и јачања културног идентитета територијалних целина, туристичких дестинација, урбаних и руралних насеља;
- разради, очувању и заштити Великог и Малог бачког канала као културног предела, са одговарајућим третманом канала са хидро-техничким и индустријским наслеђем, што представља актуелну европску тему; одрживо коришћење каналске мреже је повезано са наутичким туризмом и развојем међународне сарадње са Мађарском и Хрватском. Постоје пунктови који имају развојне потенцијале, каков је уочен код Бездана.

- постизање веће видљивости културног наслеђа Сомбора, као важног центра у овом делу Србије и већег коришћења у развојне процесе локалне заједнице и гравитирајуће територије
- примени територијалног приступа у заштити и одрживом развоју културног наслеђа у склопу одрживог развоја ширих просторних целина; народно градитељство са територијалним специфичностима; Нештин
- наслеђе Шајкашке области са насељима насталим у временском оквиру функционисања Шајкашког батаљона – презентација археолошких остатака насеља из времена Велике сеобе;
- истраживање и презентација наслеђа мањинских заједница Мађара, Словака, са посебним акцентом на наслеђе у Бачком Петровцу и Селенчи; Хрвата и Русина са акцентом на наслеђе у Бачком Крстуру и Ђурђеву, са одговарајућим пунктовима интерпретације култура и њиховог доприноса;
- континуираном раду на евидентирању добара и балансирању стања територијалног размештаја културног наслеђа и врста, спровођењем додатних истраживања и докумената за спровођење у пракси;
- развијање модела управљање првенствено културним пределом и модела.

С поштовањем,

Доставити:

1. Наслову
2. Документацији Завода
3. Архиви Завода

